

หลักสูตรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

การศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพ

การทอผ้า
จำนวน 20 ชั่วโมง

สำนักงานส่งเสริมเรียนรู้ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์
กรมส่งเสริมการเรียนรู้
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ด้วย สำนักงานส่งเสริมเรียนรู้ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหน่วยที่ส่งเสริมการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพหลักสูตรการทอผ้า รวมถึงการสนับสนุนประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการศึกษาอาชีพให้มีความทำงานสร้างรายได้ให้ตนเอง และครอบครัว

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่เน้นเรื่องการมีอาชีพเพื่อการมีงานทำมีรายได้และเป็นการอนุรักษ์การทอผ้าที่กำลังจะสูญหายมาจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปประกอบอาชีพต่อไป

ขอขอบคุณวิทยากรวิชาชีพ และคณะดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ที่ได้ร่วมพัฒนาหลักสูตร และจัดทำแผนการเรียนรู้รวมทั้งสื่อต่างๆ ให้สำเร็จไปด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรเล่มนี้ จะเป็น ประโยชน์ต่อวิทยากรและผู้เรียนต่อไป

สำนักงาน สกร.ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์

มกราคม 2568

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์หลักสูตรการทอผ้า	1
ความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการทอผ้า	4
หลักสูตรหลักสูตรการทอผ้า	4
ความเป็นมา	4
จุดประสงค์การเรียนรู้	5
กลุ่มเป้าหมาย	5
ระยะเวลา	5
เนื้อหาหลักสูตร	5
การจัดการเรียนรู้	6
สื่อการเรียนรู้	6
การวัดและประเมินผล	6
การจบหลักสูตร	6
เอกสารหลักฐานการศึกษา	6
การเทียบโอนผลการเรียน	6
แผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการทอผ้า	7
ใบความรู้ เรื่องความสำคัญของผ้าทอที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	8
ใบความรู้ การทอผ้า	10
ใบงาน เรื่องช่องทางการประกอบอาชีพการทอผ้า	13
ใบความรู้ วัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า	14
ใบงานการทอผ้า	16
ใบความรู้ เรื่องการคิดต้นทุน กำไร	19
ใบงาน เรื่องการคิดต้นทุน กำไร	20
ใบงาน แบบประเมินผลงานผู้เรียน	21
บรรณานุกรม	22
รายชื่อคณะผู้จัดทำหลักสูตร	23

หลักสูตร การทอผ้า จำนวน 20 ชั่วโมง

.....
 ความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การทอผ้า

วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการทอผ้า และอุปกรณ์ที่ใช้ เอกสาร/ ใบความรู้เป็นเอกสารใบความรู้ สำหรับเป็นแนวทาง ของหลักสูตรการทอผ้า ประโยชน์ที่ได้รับจากการทอผ้า มี วัสดุอุปกรณ์ ดังนี้

1. กี่

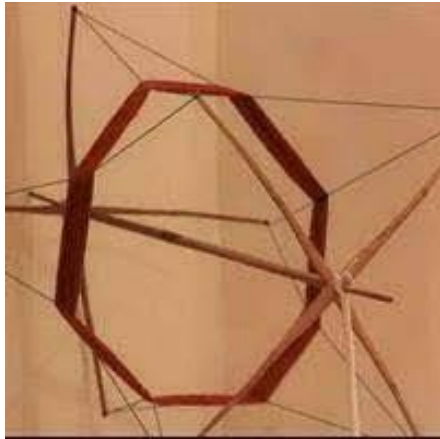
2. ฟืม

3. กระจสว

4. กง สำหรับทอไหมที่เป็นปอย (โน) และนำไปกรอใส่โน

5. อัก

6. ไน

7. หลอด

8. กรรไกร

9. เส้นไหม

ความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการทอผ้า

การทอผ้า เป็นงานฝีมือ สมัยก่อนจะมีการทำไว้ใช้เองในครัวเรือน ฝีมือในการทอผ้าจะไม่ประณีตและไม่เรียบร้อย เพราะทำไว้ใช้กันเอง ในครัวเรือนและเป็นของฝากกับผู้ที่มาเยี่ยมเยียน ปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบการตัดเย็บลายต่างๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย มีลักษณะที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงกลายเป็นการทอผ้ารูปแบบใหม่ ที่มีใช้เพียงแค่การทอที่ใช้ภายในครอบครัวเรือนอยู่แล้ว ความรู้ประสบการณ์การทอผ้า มาประยุกต์ดัดแปลง เดิมทำเป็นงานต้นมือชิ้นเล็ก ๆ และได้พัฒนาชิ้นงานใหญ่ขึ้น และในปัจจุบันแนวโน้มความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือหรืองาน “Handmade” นั้น มีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ

1. เป็นหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับศักยภาพด้านต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ตามลักษณะภูมิอากาศ ศักยภาพภูมิประเทศและทำเลที่ตั้งของแต่ละประเทศ ศักยภาพของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่และศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละพื้นที่
2. มุ่งพัฒนาคนไทยให้ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีงานทำอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเท่าเทียมกัน สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคง และเป็นบุคคลที่มีวินัยเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม
3. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือในการดำเนินงานการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำร่วมกับภาคีเครือข่าย
4. เน้นการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ให้เกิดรายได้ที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอาชีพ
5. ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรการทอผ้า

1. ความเป็นมา

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่จัด ส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามความถนัดของตนเอง การประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การยกระดับคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ชุมชน สังคม เพื่อประโยชน์แห่งความรู้ของตน โดยอาจได้รับการรับรองคุณวุฒิตามความเหมาะสม ให้กับประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ได้มองเห็นความสำคัญและช่องทางในการขยายอาชีพการทอผ้าให้กับประชาชนที่ต้องการมีรายได้ ประกอบกับทางกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำ ให้สถานศึกษาได้จัดการเรียนการสอนให้กับประชาชน เพื่อเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับประชาชนให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและนำไปเป็นอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงมี

แนวคิดจัดกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรการทอผ้า ให้เป็นองค์ความรู้แนวทาง ที่เป็นกลางในการจัดการศึกษา ตามนโยบาย

การทอผ้า เป็นงานฝีมือ สมัยก่อนจะมีการทำไว้ใช้เองในครัวเรือน ฝีมือในการทอผ้าจะไม่ประณีต และไม่เรียบร้อย เพราะทำไว้ใช้กันเอง ในครัวเรือนและเป็นของฝากกับผู้ที่มาเยี่ยมเยียน ปัจจุบันได้มีการ พัฒนารูปแบบการตัดเย็บลายต่างๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย มีลักษณะที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของภูมิภาค ท้องถิ่นจึงกลายเป็นการทอผ้ารูปแบบใหม่ ที่มีใช้เพียงแค่การทอที่ใช้ภายในครอบครัวเรือนอยู่แล้ว ความรู้ ประสบการณ์การทอผ้า มาประยุกต์ดัดแปลง เดิมทำเป็นงานต้นมือชิ้นเล็ก ๆ และได้พัฒนาชิ้นงานใหญ่ขึ้น และในปัจจุบันแนวโน้มความต้องการผลิตภัณฑ์ที่ทำด้วยมือหรืองาน “Handmade” นั้น มีแนวโน้มที่สูงขึ้น เรื่อย ๆ

กรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงเห็นความสำคัญในการ พัฒนาหลักสูตรการทอผ้าและช่องทางในการขยาย อาชีพ เพื่อมุ่งพัฒนาคนให้ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีงานทำ สามารถสร้างรายได้อาชีพให้มีความมั่นคง สามารถทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและนำเอาความรู้มาเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรการศึกษานอก ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ให้สอดคล้องกับศักยภาพพัฒนาตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมและมีความพร้อมที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพดังกล่าวต่อไป

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และฝึกทักษะการทอผ้า พร้อมทั้งวิธีการออกแบบผลิตภัณฑ์ การทอผ้า สร้างมูลค่าเพิ่ม

2.2 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดทำโครงการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้มองเห็นช่องทางและตัดสินใจ ประกอบอาชีพ พัฒนาการทอผ้า ที่สอดคล้องกับศักยภาพตนเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อม จนสามารถสร้าง รายได้ที่มั่นคงได้

2.3 เพื่อให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชนและสังคม

3. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป

4. ระยะเวลา

จำนวน 20 ชั่วโมง

ทฤษฎี 5 ชั่วโมง

ปฏิบัติ 15 ชั่วโมง

5. เนื้อหาหลักสูตร

5.1 ช่องทางการประกอบอาชีพการทอผ้า

5.2 แนะนำวัตถุดิบ อุปกรณ์ต่างที่ต้องใช้

5.3 ขั้นตอนการทอผ้าพื้นฐาน

5.4 วิธีการแพ็คสินค้าหน้าซื้อ

6. การจัดการเรียนรู้

การบรรยายให้ความรู้ การสาธิต การลงมือปฏิบัติ การอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้

7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

7.1 สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ ใบความรู้ แผ่นพับ

7.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์

7.3 สื่อบุคคล เช่น ผู้รู้ ภูมิปัญญา

7.4 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

8. การวัดและประเมินผล

ประเมินความรู้ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติจากการสอบถาม แบบทดสอบ การสังเกต การมีส่วนร่วม

9. การจบหลักสูตร

9.1 มีเวลาเรียนและฝึกปฏิบัติตามหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

9.2 มีผลการประเมินผ่านตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

9.3 มีชิ้นงาน/ผลงาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานและคุณภาพ

10. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่จะได้รับหลังจากจบหลักสูตร

เกียรติบัตรออกโดยสถานศึกษา

11. การเทียบโอน

ลงชื่อ.....ผู้เขียนหลักสูตร
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบหลักสูตร
(.....)

เจ้าหน้าที่การศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบหลักสูตร
(.....)

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติหลักสูตร
(.....)

ประธานกรรมการสถานศึกษา

ผู้อำนวยการ สกร.ระดับอำเภอ.....

แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการทอผ้า

ที่	เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	
					ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับช่องทาง การประกอบอาชีพการทอผ้า	1.เพื่อให้ทราบถึง ช่องทางในการประกอบอาชีพรวมถึงการจัด จำหน่ายได้	1. ช่องทางการประกอบอาชีพการทอผ้า	อบรมโดยวิทยากรและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก	4 ชม.	
2	แนะนำวัตถุดิบ อุปกรณ์ต่างที่ต้อง ใช้	2.เพื่อให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับ วัสดุ/อุปกรณ์ใน การทำได้	1. แนะนำวัสดุ อุปกรณ์ต่างที่ต้อง ใช้	อบรมโดยวิทยากร	1 ชม.	
3	ขั้นตอนการทอผ้าพื้นฐาน	3.เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการ ทอผ้าพื้นฐาน	1. ผู้เรียนมีความรู้ทักษะในการทอ ผ้าพื้นฐาน	อบรมโดยวิทยากร		10 ชม.
4	วิธีการแพ็คสินค้าให้นำซื้อ	4. เพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้วิธีการแพ็ค สินค้าให้มีความสนใจนำซื้อ	1. ขั้นตอนการทำ 2. วิธีการแพ็คสินค้าให้นำซื้อ	อบรมโดยวิทยากร - สาธิต 30 นาที - เรียนรู้เชิงปฏิบัติการ 4 ชม. 30 นาที		5 ชม.

ใบความรู้ เรื่องความสำคัญของผ้าทอที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผ้าทอและเครื่องถักทอถือเป็นของใช้ที่แสดงถึงการริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เนื่องจากกรรมวิธีการทอผ้าแต่ละพื้นเมืองนั้นมีลักษณะแตกต่างกันทั้งรูปแบบของสีสันทันและลวดลาย แม้ว่าจะใช้วัตถุดิบจากไหมหรือฝ้ายก็ตาม ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้การทอผ้านับเป็นงานหัตถศิลป์ และการทอผ้ายังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มพื้นที่นั้นได้อีกด้วย

บทบาทของผ้าทอต่อชีวิตของคนไทย

ผ้าทอได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้นเนื่องจากผ้าสามารถตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตเพราะผ้าทอถือเป็นเครื่องนุ่งห่มที่เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่และยังสามารถบ่งบอกถึงการแบ่งภาระหน้าที่ระหว่างชายและหญิงอีกด้วย เนื่องจากชาวชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่โบราณ ในยามว่างผู้หญิงมักจะทอผ้าและผู้ชายก็จะจัดหาและเตรียมเครื่องมือในการทำไร่และครุฑเรือ การทอผ้าจึงแสดงให้เห็นถึงความเป็นหญิงได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ผ้าทอยังปรากฏอยู่ในทุกช่วงอายุ เช่นการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย จะเห็นได้ว่าผ้าได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการแต่งกายยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางสังคม กล่าวคือชาวบ้านทั่วไปจะใช้ผ้าฝ้ายเพราะมีกรรมวิธีที่ไม่ซับซ้อน ส่วนเจ้านายหรือชนชั้นสูงจะแต่งกายด้วยผ้าไหมและมีลวดลายสวยงามวิจิตรบรรจง

การใช้ผ้าทอในพิธีกรรม

พิธีเกิด เป็นพิธีสำคัญที่มีผ้าเข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้ที่เป็นมารดาจะต้องทอผ้าเตรียมไว้สำหรับเป็น ผ้าอ้อม ผ้าห่ม เสื้อผ้า ผ้าห่มฟูกห่มที่นอนสำหรับเด็ก หลังจากคลอดก็จะนำเด็กมาใส่กระดิ่งโดยปูเบาะและผ้าขาวรองไว้ ซึ่งความหมายของผ้าขาวเปรียบเสมือนชีวิตของเด็กที่ขาวบริสุทธิ์ไม่มีอะไรมาเปื้อน หากเป็นลูกผู้หญิงจะใส่ด้ายเข็มไว้ในกระดิ่งที่เด็กนอนเพราะลูกผู้หญิงจะต้องเรียนรู้เรื่องการเย็บปักถักร้อยเพื่อเตรียมตัวเป็นแม่ศรีเรือน อีกหนึ่งความเชื่อก็คือผู้เป็นมารดาต้องทอผ้าให้กับหมอดำเฒ่าผู้ทำคลอดให้เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณและสำนึกบุญคุณ

พิธีบวช สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ คนไทยถือว่าการบวชเป็นการสร้างกุศลเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดาและมารดา จึงมีความเชื่อกันว่าลูกชายที่บวชเรียนสามารถช่วยให้บิดามารดาได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ผ้าทอได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีนี้ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของพิธีนับตั้งแต่ผ้าที่แต่งตัวนาค ม้วนนอน ที่นอน ผ้าเหลืองที่ใช้ในพิธีกรรม ในบางพื้นที่มีผ้าคลุมศีรษะนาคด้วย

พิธีแต่งงาน ผ้าได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีในเรื่องของผ้าไหว้ ผ้าไหว้เป็นผ้าที่คู่บ่าวสาวจะใช้แสดงความเคารพญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย จะใช้ไหว้ในวันทำพิธีแต่งงานก็ได้ หรือกราบไหว้หลังเสร็จสิ้นงานแต่งงาน

แล้วก็ได้ ในพิธีแต่งงานจะมีอีกหนึ่งพิธีก็คือพิธีกราบหมอน ฝ่ายเจ้าสาวจะต้องเป็นผู้จัดเตรียมผ้าขาวจำนวน 2 ผืน ได้แก่ เสื้อและผ้าซิ่นที่ทอด้วยผ้าไหมเท่านั้น

พิธีศพ ผ้าเกี่ยวข้องกับพิธีศพ เพราะผ้าขาวที่ใช้ห่อศพเปรียบเสมือนธรรมชาติที่ชาวสยามที่ไม่มีมลทินกรรมวิธีในการนุ่งผ้าให้ศพ ซิ่นในนุ่งกลับหลังหมด ส่วนซิ่นนอกนุ่งอย่างธรรมดาคือกระดุมอยู่ข้างหน้าซึ่งหมายความว่าคนเรานั้นธรรมชาติเกิดแล้วต้องตาย ตายแล้วต้องเกิดวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนผ้าที่ใช้คลุมโลงศพจะเป็นสิ่งที่แสดงถึงฐานะของคนตาย

ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและผ้าทอนั้นมีกันมาอย่างยาวนานจนเกิดความคุ้นชินต่อคนไทยอย่างมากนอกจากจะเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้ว ผ้าทอยังเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม จะเห็นได้ว่าผ้าทอได้มีบทบาทสำคัญในชีวิตของคนไทย อีกทั้งผ้าไหมไทยยังได้รับการยกย่องว่าเป็นผ้าไหมที่เส้นไหมมีความงามเป็นเอกลักษณ์ ลวดลายบ่งบอกถึงความเป็นไทย ทำให้ผ้าไหมไทยได้รับความนิยมโด่งดังไปทั่วโลก ปัจจุบันการใช้ผ้าทอในชีวิตประจำวันของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อประเทศไทยได้รับอิทธิพลของชาติตะวันตก ผ้าทอจึงถูกนำมาออกแบบสร้างสรรค์ในงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์ และอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน

ผ้าทอ คือศิลปวัฒนธรรมไทยอีกหนึ่งอย่างที่ชาวไทยควรอนุรักษ์ไว้ มีการถ่ายทอดเรื่องราวและความเชื่อลงบนผืนผ้าเมื่อนำมาสร้างสรรค์ประยุกต์ร่วมกับการดำเนินชีวิตผู้เขียนจึงมีความประสงค์อยากให้คนไทยเล็งเห็นประโยชน์ของผ้าทอไม่ว่าจะเป็นผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายที่มีมาอย่างยาวนานและร่วมกันอนุรักษ์ผ้าทอไทยให้คงอยู่เป็นมรดกอันล้ำค่าคู่คนไทยสืบไป

ใบความรู้ เรื่อง การทอผ้า

ปัจจุบันถึงแม้ว่ายังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดบ่งบอกถึงต้นกำเนิดของการ ทอผ้า แต่ก็สามารถเทียบเคียงกับหลักฐานอื่นๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันโดย มีเหตุผลหลายอย่างสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การทอผ้ามีวิวัฒนาการมาจากการ ทำเชือก ทอเสื่อ และการจักสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลายเชือกทาบที่ปรากฏ ร่องรอยให้เห็นบน ภาชนะดินเผา ซึ่งพบเป็นจำนวนมากตามแหล่งโบราณคดี ก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ เรื่อยมาจนถึงแหล่ง โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้เอง จึงกล่าวได้ว่าการทอผ้าเป็นงานหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดในโลกงาน หนึ่ง

หลักของการทอผ้า ก็คือการทำให้เส้นด้ายสองกลุ่มขั้ดกัน โดยทั้งสอง พวกตั้งฉากกัน เส้นด้ายกลุ่ม หนึ่งเรียกว่า ด้ายยืนและอีกกลุ่มหนึ่งเรียกว่า ด้ายพุ่ง ลักษณะของการขั้ดกันของด้ายพุ่งและด้ายยืน จะขั้ดกัน แบบธรรมดาที่เรียกว่าลายขั้ดหรืออาจจะเพิ่มเทคนิคพิเศษเพื่อให้ผ้ามีลวดลาย สีสันที่สวยงามแปลก

ขั้นตอนในการทอผ้า

1. สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะ กอแต่ละชุดและพัน หวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้าย เข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง
2. เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอ เส้นด้ายยืนชุดที่ 1 จะถูกแยก ออกและเกิดช่องว่าง สอด กระสวยด้ายพุ่งผ่าน สลับตะกอชุดที่ 1 ยกตะกอชุดที่ 2 สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ
3. การกระทบฟันหวี (พิมพ์) เมื่อสอดกระสวยด้ายพุ่งกลับก็จะกระทบ ฟันหวี เพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกัน ได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา
4. การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้าย ยืนให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ให้พอเหมาะ

การทอผ้าพื้น

เป็นการใช้หลักการทอผ้าเบื้องต้น ที่นำเอาด้ายเส้นยืนและด้ายเส้นพุ่งมาขั้ดกัน เพื่อให้เกิดเป็นผืนผ้า โดยด้ายเส้น พุ่งและเส้นยืนอาจเป็นด้ายสีเดียวกัน หรือต่างสีกัน หรือนำเอาเส้นด้ายที่เป็นดินเงินหรือดินทอง มาทอควบด้าย เพื่อให้ผ้า มีความมันระยิบ สวยงามยิ่งขึ้น

เทคนิคพิเศษที่ใช้ในการทอผ้า

การขิด ขิด หมายถึง กรรมวิธีในการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ ขึ้นมา โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่ง พิเศษในระหว่างการ ทอ เพื่อให้เกิดลวดลายที่โดดเด่นกว่าสีพื้น วิธีการทำคือ ใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิด เพื่อซ้อน เส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่ง ไปตามแนวที่ถูกจัดซ้อน จึงหะการสอดเส้นด้ายพุ่งนี้เอง ที่ทำให้เกิดเป็น ลวดลายต่างๆ

การขีด

การจก เป็นเทคนิคการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายต่างๆ โดยเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษสอดขึ้นลง วิธีการคือใช้ขนเม่น ไม้ หรือนิ้ว สอดเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นลวดลายเป็นช่วงๆ สามารถทำสลับสีลวดลายได้หลากสี ซึ่งจะแตกต่างจากการขีดตรงที่ขีดที่เป็นการใช้เส้นด้ายพุ่งพิเศษเพียงสีเดียว การทอผ้าวิธีจกใช้เวลานานมากมักทำ เป็นผืนผ้าหน้าแคบใช้ต่อกับตัวขึ้น เรียกว่า “ชิ้นตีนจก”

การทอมัดหมี่ ผ้ามัดหมี่มีกรรมวิธีการทอผ้าที่ใช้เทคนิคการมัดและการย้อม เริ่มจากนำเส้นด้ายหรือไหมมาย้อมสีแล้วมัดบริเวณที่ ต้องการเก็บไว้ เมื่อนำไปย้อมสีอื่นจะได้ไม่ติดสี เพียงซึมเข้ามาบางส่วน โดยย้อมเรียงลำดับจากสีอ่อนไปหาสีเข้มจนครบ ตามลวดลายที่กำหนด หลังจากนั้นจึงนำด้ายกรอเข้าหลอดตามลำดับ แล้วนำไปทอจะเกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีลักษณะคลาดเคลื่อนเหลือมล้ำ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมัดหมี่ การทอผ้าชนิดนี้จึงต้องอาศัยความชำนาญในการมัดย้อมและทอเป็นอย่างมาก ผ้ามัดหมี่มีอยู่หลายชนิด ได้แก่

1. มัดหมี่เส้นพุ่ง
2. มัดหมี่เส้นยืน
3. มัดหมี่เส้นพุ่งและเส้นยืน

การทอผ้ายก เป็นกรรมวิธีการทอให้เกิดลวดลายโดยการยกตะกอแยกด้ายเส้นยืน และในบางครั้งการยกดอกจะมีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งจำนวนสองเส้น หรือมากกว่านั้นเข้าไปในผืนผ้า ลวดลายที่ทอจะเป็นลายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งได้แก่ ลายปราสาท ลานธรรมาสน์ ลายสัตว์ ลายพืช ลายจากสิ่งของเครื่องใช้ และลายเรขาคณิต

ใบความรู้ เรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า

1. กี่

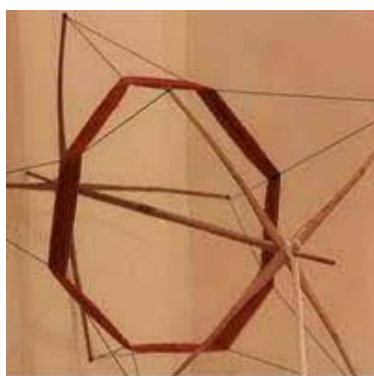
2. ฟืม

3. กระจสวย

4. กง สำหรับทอไหมที่เป็นปอย (ไหม) และนำไปกรอใส่ใน

5. อัก

6. ไน

7. หลอด

8. กรรไกร

9. เส้นไหม

ใบความรู้

การคำนวณต้นทุนกำไร

ตัวอย่างการคิดต้นทุน กำไร การผลิตและค่าใช้จ่ายในการทอผ้า

วัน เดือน ปี	รายการ	จำนวนสิ่งของ	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
	ค่าใช้จ่าย (ต้นทุน)	1,000 บาท	1,000	การกำหนดราคา ขาย คิดจากต้นทุน + กำไรที่ต้องการ
	ด้ายไหมประดิษฐ์	ด้ายไหมประดิษฐ์ กิโลละ 500 บาท จำนวน 2 กิโลกรัม	1,000	
	รวมค่าใช้จ่าย	1,000 บาท	1,000 บาท	
	รวมรายได้	1,200 บาท	200 บาท	กำไร 200 บาท

1. กำไรที่ต้องการ = ต้นทุน $\times$ (ร้อยละของกำไรที่ต้องการหารด้วย 100)

ตัวอย่างเช่น

ขาย 1,200 จากต้นทุน 1,000 บาท ต้องการกำไรร้อยละ 20

ดังนั้น กำไรที่ต้องการ = $1,000 \times 20$ หาร 100 = 200

2. การกำหนดราคาขายต่อหน่วย ได้มาจากต้นทุน + กำไร หารด้วยจำนวนหน่วย

ตัวอย่าง

ทำ 1 ได้ 1 ชิ้น จากต้นทุน 1,000 บาท และกำไรที่ต้องการ 200 บาท

ฉะนั้น ราคาขายต่อชิ้น = 1000 บาท + 200 บาท หารด้วย 1 ชิ้น = 200 บาท

ใบงาน
การคิดต้นทุน กำไร

ผู้เรียน/กลุ่ม.....

เรื่อง.....

วัน เดือน ปี	รายการ	จำนวนสิ่งของ	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
	ค่าใช้จ่าย (ต้นทุน)			1. ให้กำหนดกำไรที่ ต้องการเป็นร้อยละก่อน 2. แล้วคำนวณหาราคาต่อ หน่วยจึงจะทราบรายได้ 3. นำรายได้ที่ได้มาใส่ ตารางนี้
	รวมค่าใช้จ่าย			
	รายได้จากการขาย			
	รวมรายได้			

1. กำไรที่ต้องการ = ต้นทุน $\times$ (ร้อยละของกำไรที่ต้องการหารด้วย 100)

2. กำหนดราคาขายต่อหน่วย = ต้นทุน + กำไร = _____ จำนวนหน่วย

แบบประเมินผลงานผู้เรียน

ชื่อ - นามสกุล .....

หลักสูตร ..... กลุ่ม.....

คำชี้แจง : ให้วิทยากรประเมินผลงานของผู้เรียนตามหัวข้อที่กำหนดให้

ประเด็นที่ประเมิน	คะแนน ประเมิน (10 คะแนน)
1. ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ (20 คะแนน)	
1.1 ทดสอบความรู้ความเข้าใจ	
1.2 สอบถามความรู้ความเข้าใจ	
2. ทักษะการปฏิบัติ (40 คะแนน)	
2.1 สังเกตการณ์ปฏิบัติในระหว่างการเรียนรู้การจัดกิจกรรม	
2.2 ประเมินโดยให้สาธิต	
2.3 แสดงขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ	
2.4 ประเมินจากกระบวนการมีส่วนร่วม (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา)	
3. คุณภาพของผลงาน ผลการปฏิบัติ (40 คะแนน)	
3.1 สังเกตผลงาน	
3.2 ตรวจสอบผลงาน	
3.3 มีความคิดสร้างสรรค์	
3.4 ผลการปฏิบัติว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่	
รวมคะแนน (100 คะแนน)	

หมายเหตุ การประเมินผลการจบหลักสูตรอาจดำเนินการได้ ดังนี้

- การประเมินระหว่างเรียน และเมื่อจบหลักสูตร
- ประเมินครั้งเดียวก่อนจบหลักสูตร

ทั้งนี้ เกณฑ์การจบหลักสูตร จะต้องได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จึงจะผ่านเกณฑ์การ

ประเมิน

ลงชื่อ.....วิทยากร

(.....)

บรรณานุกรม

<http://ica.swu.ac.th/news/detail/2/148>

https://qsds.go.th/newqsissout/?page_id=2600

